

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Fagernes 1. september 2016

Innspel til forslag til ny åndsverklov

Rådet for folkemusikk og folkedans ynskjer med dette å presentere synspunkt omkring forslaget til ny åndsverklov. Ei viktig målsetting med det nye lovarbeidet har vore å sikre rettane for opphavsmenn og utøvande kunstnarar. Musikarar, dansarar og kunstnarar stillar ofte svakt når dei skal selje det dei har skapt. Det er av avgjerande betydning at rettighetene til desse blir sirkla slik at dei kan halde fram å skape og formidle kunst. I forslaget til ny åndsverklov er målet nettopp å sikre rettane for opphavarar til kunstnarisk åndsverk.

Det er ikkje sikring av inntekter for musikarar, dansarar, komponistar og koreografer som opptek Rådet for folkemusikk og folkedans denne gongen, men vern av kjelder, sikring av rettar for opphavarar av historisk kjeldemateriale og formidlinga av dette gjennom digital utkopiering og tilgjengeleggjering på nettet. Eit sentralt prinsipp i åndsverklova er at det skal vere balanse mellom interessene til rettighetshavarane og interessene til brukarane.

Avsendar

Rådet for folkemusikk og folkedans er ein del av *Stiftinga for folkemusikk og folkedans*, som i tillegg til Rådet utgjer eit styre, eit representantskapsmøte og eit utøvande organ, Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Rådet skal fungere som reiskap for offentleg forvalting i saker som gjeld folkemusikk og folkedans for å sikre representativitet og sakkunnskap.

Kva er folkekunst?

Samspelet mellom eldre, kollektive kulturtradisjonar og kunstnariske uttrykksformer skapt av utøvarar i vår eiga tid, er kjenneteikn innafor folkekulturfeltet. Utøvarane står med sterke band til læremeistarar og historiske kjelder. Men, dagens utøvarar (lik som utøvarar før i tida) er ikkje berre berarar av gamle kunstnartradisjonar. Dei er fortolkarar og skaparar av ny musikk og dans, og dei utøver denne i si eiga samtid. Utanom den komponerte musikken og koreograferte dansen, er det gjerne vanskeleg å peike på opphavsrett til ei musikk- og danseform med så sterke band til kollektive kulturtradisjonar. Følgjeleg har ein i miljøet hatt gode praksisar for å skilje mellom typologi og framføring. Balladen om «Næmingen» kan

Rådet for folkemusikk og folkedans

ingen krevje opphavsrett til. Men, ein utøvare framfører og kunstnariske fortolking er det knytt sterke rettar til. Slik må det framleis vere.

Arkiv og kunnskapsinstitusjonar med folkemusikk og folkedans (lyd og film) i sine samlingar har lange tradisjonar for god forvalting av rettane til opphavarar; musikarar, songarar og dansarar. Det har vore eit ufråvikeleg prinsipp at opphavar eller representant for opphavar skal ha retten til å råde over eige åndsverk. Hovudregelen har her vore at utkopiering av lyd- og filmopptak for privat bruk, offentleg framvising og elles spreieing til ålmenta, skal klarerast individuelt ved eigne avtalar med opphavar eller representant for opphavar. Slik sikrar arkivarar kontroll med det utkopierte materiale, samstundes som brukaren får tilgang til god musikk- og dansefagleg rettleiing og kompetanse. Ein slik forvaltingsskikk har vore nedfelt i dei norske folkemusikkarkiva sidan 1960-talet, til trass for at Direktiv 2014/26/EU om kollektiv forvalting av opphavsrett seier dette er därleg regulert i Noreg.

Tilgjengeleggjering

Folkemusikkarkiva sit med store kjeldesamlingar. Desse utgjer ein viktig del av samfunnets felles hukommelse og er viktige referansar for ein høgst levande musikk- og dansekultur i Noreg. Det ligg til oppdraget for folkemusikkarkiva å sikre og forvalte desse samlingane for framtida. I takt med den teknologiske og digitale utviklinga har arkiva utvikla digitale verktøy som ein gjer seg nytte av og som sikrar samlingane på ein god måte.

Forventingane til frislepp av historisk kjeldemateriale har auka i takt med digitaliseringa. Gjennom stortingsmeldingar (Framtidas museum, St. melding nr. 49, og Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarven, St. melding nr. 24) og tildelingsbrev kjem dette til uttrykk. Samfunnet har rett til ein slik tilgang og det er maktpåliggende for arkivinstitusjonar at det blir lagt til rette for bruk av historisk kjeldemateriale. Omsynet til fagleg forvalting av historiske kjelder kviler likevel tungt for folkemusikkarkivarane.

Rådet for folkemusikk og folkedans er positivt til lovteksta som stadfestar at opphavaren har einderetten til å råde over eige åndsverk og til å gjere dette tilgjengeleg for ålmenta (§2-2). Dette er grunnleggande. Hovudregelen vil vere at rettar til bruk at arkivmateriale framleis skal klarerast ved direkte avtaler med rettigheitshavarar.

Avtalelisens

Men, ikkje alle brukarar ser seg i stand til å sikre seg bruksløyper. Rådet for folkemusikk og folkedans ser derfor positivt på endringa av lova, § 4-11 *Avtalelisens for bruk av verk i arkiv, bibliotek og museum*. Her heiter det at institusjonar kan framstille eksemplar av verk i samlingane og gjere desse tilgjengeleg for ålmenta (utan å gå omvegen med dei mange opphavarane) når vilkåra for avtalelisens er oppfylt.

Postadresse

Rådet for folkemusikk og folkedans
Idrettssenteret
NTNU Dragvoll, Idrettssenteret
7491 TRONDHEIM

Org.nr. 975 372 677

E-post: postmottak@fmfd.no

Telefon: 73 59 65 77

Nettside: www.folkemusikkogfolkedans.no

Rådet for folkemusikk og folkedans

Ut frå dette har Rådet følgjande innspel: Rådet for folkemusikk og folkedans meiner dette (avtalelisens) er ei god løysing, men ser likevel ei utfordring for dei institusjonane som ikkje har økonomiske ressursar til samarbeid med godkjente lisenshavarar (Tono og Novaco). Likeeins må lova gjelde for arkivinstitusjonar som ikkje er drive av offentlege museum og bibliotek, men som er eigd av private institusjonar og frivillige organisasjonar.

Rådet for folkemusikk og folkedans meiner det skal vere enkelt å kopiere lyd og film for privat bruk, det same gjeld vising av film i klasserom og undervisingssamanhang. Den nye lova opnar for slik bruk. Rådet for folkemusikk og folkedans stør dette.

Vernetid

Rådet for folkemusikk og folkedans er elles kritisk til vernetida for opphavsretten, som er foreslått vidareført til 70 år etter utløpet av dødsåret for opphavaren. Kunnskapen om eit folkemusikkmateriale sit sterkt hjå dei utøvarane og lyttarane som hører til same generasjon som opphavar. Dersom offentleg publisering av materiale ikkje let seg gjere før 70 år etter utløpet av dødsåret for opphavar, risikerer ein at menneske med kunnskap om opphavar og musikken hans, er borte og følgjeleg at informasjonen om opphavar og musikken går tapt.

Ut frå dette har Rådet følgjande innspel: Rådet for folkemusikk og folkedans ber derfor om at vernetida for opphavsretten for historisk kjeldemateriale blir sett til 50 år.

Venleg helsing

Ole Aastad Bråten

Leiar

Postadresse
Rådet for folkemusikk og folkedans
Idrettssenteret
NTNU Dragvoll, Idrettssenteret
7491 TRONDHEIM

Org.nr. 975 372 677
E-post: postmottak@fmfd.no
Telefon: 73 59 65 77
Nettside: www.folkemusikkogfolkedans.no